

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет**

Затверджено  
вченою радою філософського факультету  
Київського національного університету  
імені Тараса Шевченка  
*Протокол № 5 від 22 лютого 2010 р.*

**ПРОГРАМА**

**ВСТУПНОГО ІСПИТУ З ФІЛОСОФІЇ**

**для вступу на навчання  
до аспірантури (ад'юнктури) на природничі факультети**

Загальна редакція програми –  
доктора філософських наук, професора Добронравової І.С.,  
доктора філософських наук, професора Сидоренко Л.І.  
Упорядники – Кравчук А.А., к.філос.н., доц.,  
Петрущенко С.П., к.філос.н., доц.,  
Павлов Ю.В., к.філос.н., доц.,  
Руденко О.В., к.філос.н., доц.

**Київ – 2010**

## **РОЗДІЛ I. ФІЛОСОФСЬКА ПРОПЕДЕВТИКА**

### **Тема 1. Філософія і коло її проблем**

Загальне уявлення про філософію і філософствування. Філософські проблеми як вічні і фундаментальні. Єдність об'єктивно загального і особистісного в філософських міркуваннях. Роль особистості філософа в філософській творчості. Безсумнівне і сумніви в філософських судженнях. Філософія і мудрість. Філософія як самоусвідомлення епохи.

Різновиди і методи філософствування. Філософствування як діалог і бесіда. Філософія як пізнання людини і Всесвіту. Філософствування як осмислення розуму і пізнання. Філософські вчення, доктрини, концепції, системи як форми філософського знання. Сучасний стан світової філософії. Прагнення толерантності й діалогу в сучасному філософському поступі.

Філософія і світогляд. Проблема відношення людини до світу. Поняття світогляду. Світогляд як спосіб орієнтації людини в світі і смисложиттєва позиція. Переживання і осмислення світу - від світовідчуття до світорозуміння. Складові світогляду: переконання, ідеали, цінності і знання. Споглядання, пояснення та перетворення світу як світоглядні позиції й способи освоєння світу.

Співвідношення світогляду й філософії. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний і філософський. Філософія і наука.

Аксіологічний вимір філософії. Філософія в системі культури. Філософія й релігія. Філософія й мистецтво. Філософія й етика. Філософія й пізнання людини. Традиція гуманізму і його ідеали. Культурний сенс філософії та її вплив на систему культури. Ціннісний аспект буття культури й людини. Філософія як цінність духовної культури.

Філософське осмислення ціннісного відношення людини до світу. Цінність і смисл людського життя. Ціннісні орієнтації в умовах антропоекологічної кризи. Майбутнє як ціннісна орієнтація людини техногенного суспільства в кінці XX ст.

### **Тема 2. Філософія в її історії**

Філософія й історія філософії: місце та значення історії філософії в освоєнні філософського знання. Проблема періодизації історико-філософського процесу і можливі способи її вирішення (цілісний, телеологічний і компаративістський підходи). Історичні типи філософствування, західна і східна традиції.

Основні етапи розвитку давньогрецької філософської думки (досократична і післясократична філософія). Особливості розуміння філософії в античну добу. Пошук субстанціональних основ речей в період "ранньої класики". Прагнення усвідомити сутність людини, її відносини з суспільством – визначальний напрям "середньої класики". Синтез філософського знання, його проблем і методів на

етапі "високої класики". Еллінізм: основні школи і напрямки. Мораль і свобода людини, пізнання, взаємини з Богом як головна проблема епохи еллінізму.

Середньовічна філософія: періоди і основні проблеми. Своєрідність християнської середньовічної філософії. Основні ідеї і проблеми патристики і схоластики. Загальна характеристика філософії епохи Відродження: основні ідеї та персоналії. Предмет дослідження, світогляд, натурфілософія епохи Відродження.

Західноєвропейська філософія Нового часу і її особливості. Проблема методу у Новий час. Проблема субстанції у Новий час. Особливості пізнавальної проблематики філософії Нового часу. Просвітництво як течія філософії Нового часу. Проблема людини у філософії епохи Просвітництва.

Німецька класична філософія. Два періоди наукової творчості Канта. Його "коперніканський поворот у філософії". Гносеологічні, етичні та естетичні погляди Канта. Основні ідеї "Науковчення" Фіхте. Розвиток філософських поглядів Шеллінга. Абсолютна ідея та розвиток як головні поняття філософії Гегеля. Сутність антропологічної концепції Фойєрбаха.

Особливості і основні етапи розвитку філософської думки в Україні. Філософські погляди Г.С.Сковороди. Сутність концепції "філософії серця" П.Юркевича.

Принципи та ідеали класичної та некласичної західної філософії. Причини переходу від класичного до некласичного філософствування. Своєрідність волюнтаризму А.Шопенгауера та Ф.Ніцше. Розуміння філософствування та екзистенції за С.К'єркегором. Основні тенденції розвитку сучасної західної філософії. Найбільш впливові напрямки сучасної філософії.

## **РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ФІЛОСОФІЯ**

### **Тема 3. Філософія буття**

Онтологія як філософське вчення про буття. Вчення про "буття" в історії філософії. Усвідомлення буття як поняття про існування. Проблема раціонального і ірраціонального буття.

Аналіз поняття "буття". Категоріальний вираз буття: "єдине", "множинне", "явище", "сутність", "якість", "властивість", "кількість", "частина", "ціле", "хаос", "порядок", "простір", "час".

Буття як існування і як предмет пізнання. Об'єктивне й суб'єктивне Буття. Буття, існування, присутність. Буття й небуття. Інобуття й співчуття. Істотне й неістотне буття. Виявлення буття. Межа буття. Конкретне й абстрактне буття. Дійсне, можливе і недійсне буття.

Буття й субстанція. Проблема начала буття. Буття й час. Буття й простір. Універсум. Всесвіт. Космос. Матеріальне буття та його форми.

Буття природи. Поняття "об'єктивна дійсність". Простір і час як форми буття матеріального світу. Мінливість як спосіб природного буття. Вчення про форми руху матерії.

Буття людини й суспільства. Особливості соціального простору й часу.

Духовне та душевне буття. Вічність і незмінність ідей. Чуттєве й раціональне буття. Інтерсуб'єктивне буття. Несуттєве буття.

#### **Тема 4. Філософія свідомості**

Перші спроби розрізнення матеріальних речей і свідомості в філософії софістів і Сократа. "Світ ідей" Платона як основа свідомості, розуму, душі. Августин про розум і душу як атрибут бога. Інтроективна концепція свідомості Аквіната.

Субстанціональність свідомості у філософії Декарта. Мислення як атрибут субстанції у Спінози. Французький матеріалізм XVIII ст. про свідомість як функцію мозку. Німецька класична філософія про активність й історичну сутність свідомості. Розуміння свідомості як відображення в марксистській філософії. Фрейдизм про співвідношення свідомого й несвідомого. Свідомість як предмет феноменології, проблема інтерсуб'єктивності.

Категорія ідеального як основа осмислення свідомості. Свідомість як реальність ідеального. Свідомість як суб'єктивна реальність.

Проблема виникнення свідомості: історичний та індивідуально-буттєвий аспекти. Біологічні й соціальні передумови виникнення свідомості з точки зору суспільствознавства й філософії. Свідомість і самосвідомість в раціоналістичному й ірраціоналістичному тлумаченні.

Гносеологічний вимір свідомості. Свідомість і рефлексія. Структура свідомості: емоції, відчуття, сприйняття, почуття, мислення, воля, пам'ять. Образне і поняттєве мислення. Інтуїція, уява, творчість. Мислення і мова. Мовний символізм. Свідомість та інтелект. Суспільна свідомість і колективний інтелект. Проблема штучного інтелекту. Єдність пізнавальної, оцінюючої, цілепокладальної та мотиваційної дії свідомості. Свідомість, свобода, творчість. Прагнення, саморегуляція та життєва стратегія.

#### **Тема 5. Філософія людини та соціальна філософія**

Питання "що таке людина" як центральне у філософії (Кант). Формування проблематики філософії людини в античності: природа (сутність) людини, її призначення й місце у світі. Людина як мікрокосм (Демокрит). Людина - міра всіх речей (софісти). Людина як розумна, моральна, політична істота (Сократ, Аристотель). Християнське трактування людини як "образу і подібності божої". Гуманістичний світогляд Відродження (Піко делла Мірандола, П'єтро Помпонаці). Новоевропейський раціоналізм про сутність людини (Декарт, Спіноза, Лейбніц). Просвітницький ідеал людини (Вольтер, Руссо). Ідея історичності людського існування (Гегель). Людське буття як діалог "я" і "ти" (Фейєрбах). Ірраціоналістичні концепції людини ("філософія життя", фрейдизм, екзистенціалізм). Розв'язання проблеми специфіки людського буття у філософській антропології (М.Шелер, А.Гелен). Релігійно-філософське розуміння людини (М.Бердяєв, Т.де Шарден).

Феномен людини: виміри й аспекти осмислення. Проблема сутності та існування людини: есенціалістське та екзистенціалістське тлумачення. Людина, людськість, людство. Філософський аспект проблеми походження людини.

Проблема вимірів. Природні виміри людини. Душа й тіло. Соціальні виміри людини. Індивід і соціум: індивідне начало в суспільстві та надіндивідні соціальні структури. Самовираження людини й прояв індивідуальності. Поняття особистості (екзистенціалізм, персоналізм). Ініціатива й відповідальність особистості. Діяльнісні концепції людини (німецька класична філософія, марксизм, прагматизм). Мотиви, норми, ідеали, цінності діяльності.

Духовний світ людини. Моральні цінності. Релігійні орієнтації. Метафізика любові та мистецтво життя. Проблема сенсу людського життя. Життя, смерть, безсмертя людини у духовному й філософському досвіді людства.

Людина в історичному та культурному просторі. Людина як творець і як творіння культури (Е. Кассілер). Доля людини й стратегії людської свободи. Відчуження людини у сучасному світі (марксизм, екзистенціалізм). Цивілізаційні засади існування людства. Людина на зламі тисячоліть.

Соціальна філософія в системі філософського знання. Суспільство як система, що розвивається. Суспільний прогрес, його історичні типи та проблеми критеріїв.

## **Тема 6. Гносеологія, епістемологія та філософія науки**

Класичне гносеологічне визначення знання на тлі релігійної "віри" та "думок з приводу". Методологічні ознаки знання: визначеність, обґрунтованість. Когнітивні ознаки знання: віра носія знання; безсумнівність знання. Критика скептицизму та її значення у розвитку фундаментальних ознак знання (Аристотель, Платон, Бекон, Декарт).

Походження понять. Емпіризм (Дж.Берклі, Дж.Локк) та раціоналізм (Р.Декарт, Г.Лейбніц) про теоретичне. Теорії понять та абстракції про теоретичний та емпіричний рівні знання й пізнання. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Априорні поняття та їх функції у синтезі теоретичного знання (І.Кант).

Гносеологічний аналіз структури та еволюції наукового знання. Дисциплінарна будова наукового знання та її класифікація за об'єктом, предметом та методом. Поняття про еволюцію науки як еволюцію окремої дисципліни. Поділ науки за типами методів у неокантіанстві (науки про природу та науки про культуру). Наука як тип раціональності.

Психо-когнітивні основи теорії пізнання. Поняття про безпосередні та опосередковані витoki понять різних типів (інтуїція, відчуття, сприйняття, мислення, пам'ять, уява).

Проблема істини й хибності у логіці та філософії (Аристотель). Істина як загальна мета пізнання (Ф.Бекон, Р.Декарт). Істина як процес (Г.В.Ф.Гегель). Когерентна, кореспондентна та прагматична теорії істини та їх внесок у розуміння особливостей наукового пізнання (Р.Карнап, А.Тарський, Ч.С.Пірс, В.Джемс).

Феномен знання за межами науки як предмет філософської рефлексії. Герменевтика про істину в межах мистецтва та гуманітарного знання (Х.-Г.Гадамер, П.Рікер).

Гене́за науки. Проблема виникнення науки: античність чи Новий час. Поняття історії науки, екстерналізм та інтерналізм. Антична наука. Наука як сутнісне явище Нового часу. Поняття класичної, некласичної та постнекласичної науки.

Концепції наукового знання в античній філософії (Аристотель). Проблема методу пізнання в новоєвропейській філософії (Бекон і Декарт, емпіризм та раціоналізм). Епістемологічний поворот в новоєвропейській філософії. Позитивістські концепції наукового знання. Проблема наукового пізнання в філософії ХХ ст.

Наука як специфічний пізнавальний феномен. Наукове знання, його специфіка і будова. Проблема істини в науковому пізнанні. Наукова раціональність. Історичні типи раціональності. Прийоми, методи і форми наукового мислення. Методологія наукового пізнання.

Наука як соціокультурний феномен. Наука в системі техногенної цивілізації. Поняття етики науки. Світоглядно-етичні проблеми сучасної науки.

## ЛІТЕРАТУРА

### Основна література:

1. Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002.
2. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищих навч. закл.. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Гене́за, 2006.
3. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. Курс лекцій. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Гене́за, 1996.
4. Асмус В.Ф. Античная философия: – 3-е изд. – М.: Высшая школа, 2001.
5. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика, 2003.
6. Від витоків до середини ХІХ століття: короткий довідник з історії філософії. – К., 1997. <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
7. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Наукова думка, 1997.
8. Гусев В. І. Західна філософія Нового часу. ХVІІ – ХVІІІ ст.: Підручник. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2000.
9. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки: підручник. – К., 2008.
10. Історія української філософії: Підручник. – К.: Академвидав, 2008.
11. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; За ред. В.І. Ярошовця. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002.

12. Історія філософії: Словник / За заг. ред. В.І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2005.
13. Історія української філософії (До 175-річчя заснування Київського університету). - К., 2008.
14. Колпстон Ф. История средневековой философии / Пер. с англ. И. Борисовой: Послесл. М. Гарнцева. – М.: Энигма, 1997.
15. Кондзьолка В. В. Історія середньовічної філософії: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2001.
16. Кохановский В.П. Философия и методология науки: Учебник для высших учебных заведений. – Ростов-н / Д.: Феникс, 1999.
17. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия: Учеб. / В.Н. Кузнецов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая школа, 2003.
18. Кушаков Ю.В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
19. Лешкевич Т. Г. Философия науки: традиции и новации: Учебное пособие для вузов. М.: Издательство «ПРИОР», 2001.
20. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII века: Учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1974.
21. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-ге видання, виправлене і доповнене. – Львів: Новий світ -2000, Магнолія плюс, 2003.
22. Подольська Є.А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. – К.: Центр навчальної літератури, Інкос, 2006.
23. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2006.
24. Реале Д., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. В 4 т. - СПб., 1994-1997.
25. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремінь, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005.
26. Філософія: Навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006.
27. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

### **Додаткова література:**

1. Агацци Э. Человек как предмет философии // “ВФ”. - 1989. №2.
2. Башляр Г. Новый рационализм. - М., 1987.
3. Бердяев Н.А. О назначении человека. - М., 1993.
4. Бранский В.П. Философия физики XX в. - СПб, 2003.
5. Вокруг Галилея // Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды. - М., 1997.
6. Воля к жизни и воля к культуре // Бердяев Н.А. Смысл истории. - М.,1990.
7. Гадамер Х.Г. Истина и метод. - М., 1988.
8. Гуревич П.С. Философская антропология. - М., 1997.

9. Делез Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения. Анти-Эдип. - М., 1990.
10. Диалог цивилизаций: Восток - Запад // "ВФ". - 1993. №6.
11. Доброхотов А.Л. Категория бытия в классической западноевропейской философии. - М., 1986.
12. Дубровский Д.И. Проблема идеального. - М., 1983.
13. Загадка человеческого понимания. - М., 1991.
14. Идеалы и нормы научного исследования. - Минск., 1987.
15. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество. - М., 2000.
16. Капра Ф. Дао физики. - СПб., 1994.
17. Кармин А.С. Культурология. - СПб., 2004.
18. Карпов М.М. Смысл жизни человека. - Ростов-на-Дону., 1994.
19. Карпунин В.А. Наука и миф.//Научная рациональность и структура повседневности. - СПб., 1999.
20. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. - М., 1972.
21. Киселев А.И. Человек экологическое измерение. - СПб., 2000.
22. Кравец А.С. Идеалы и идола науки. - Воронеж, 1993.
23. Кун Т. Структура научных революций [Текст] / Т. Кун; пер. с англ. И. З. Налетов [и др.]. М. : АСТ, 2002.
24. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. - М., 1995.
25. Любутин К.Н. Человек в философском измерении. - Свердловск, 1991.
26. Мамардашвили М. К. Введение в философию // В кн.: М.К.Мамардашвили. Необходимость себя. - М.: "Лабиринт", 1996, с.7-154.  
<http://www.psylib.ukrweb.net/books/mamar02/index.htm>
27. Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию. М., 1990.
28. Мамардашвили М. Сознание как философская проблема // "ВФ". - 1990. № 10.
29. Марков Б.В. Философская антропология. - СПб., 1997.
30. Микешина Л.А. Философия науки. - М., 2005.
31. Михайлов Ф.Т. Общественное сознание и сознание индивида. - М., 1990.
32. Никифоров А. А. Философия как личный опыт // Заблуждающийся разум? М., 1990.
33. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. - Київ, "Основи", 1993.
34. Общество и человек: пути самоопределения. - СПб., 1994.
35. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия. - М., 1991.
36. Поппер К. Логика и рост научного знания. - М., 1983.
37. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. - Том 1. - Київ: Основи, 1994.
38. Пригожин И. Природа, наука и новая рациональность.//В поисках нового мировоззрения: И. Пригожин, Е. и Н. Рерихи. - М., 1991.
39. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. - М., 1986.
40. Пуляев В.Т. К вопросу о новой парадигме развития общества. - СПб., 1993.
41. Рикёр П. Человек как предмет философии // "ВФ". - 1989. №2.
42. Сантаяна Дж. Прогресс в философии // Вопросы философии. 1992. № 4.
43. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. - К., 2001.



44. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. - М., 1991.
45. Степин В.С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации // "ВФ". - 1989. №10.
46. Степин В.С. Философская антропология и философия науки. - М., 1992.
47. Степин В.С. Теоретическое знание. Структура, историческая эволюция. - М., 2000.
48. Тейяр де Шарден. Феномен человека. - М., 1990.
49. Тойнбі А.Дж. Дослідження історії. – К., 1995.
50. Франк С.Л. Духовные основы общества. - М., 1992.
51. Франкл В. Человек в поисках смысла. - М., 1990.
52. Фрейд З. Психология бессознательного. - М., 1989.
53. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. - М., 1986.
54. Фромм Э. Духовная сущность человека // "ФН". - 1990. № 8, 9.
55. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. - СПб., 1994.
56. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики // Вопросы философии. 1989. № 9.
57. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. - М., 2003.
58. Швырев В.С. Рациональность как ценность культуры. - М., 2003.
59. Шелер М. Положение человека в Космосе // Проблема человека в западной философии. - М., 1988.
60. Шинкарук В.І. Вибрані твори: у 3-х т.– К.: Український Центр духовної культури, 2004. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1993.
61. Юнг К.Г. Архетип и символ. - М., 1991.
62. Юнг К.Г. Коллективное бессознательное. - М., 1995.
63. Юшкевич П. С. О сущности философии // Философия и мировоззрение. М., 1990.
64. Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.
65. Ясперс К. Философская вера // Смысл и назначение истории. М., 1991.

**Перелік питань для складання вступного іспиту з філософії  
для вступників до аспірантури (ад'юнктури) природничих факультетів**

1. Багатоманіття визначень поняття "філософія".
2. Філософія в системі культури. Аксиологічний вимір.
3. Основні функції філософії.
4. Предмет і проблеми філософії.
5. Філософські проблеми як вічні та фундаментальні.
6. Сутність, функції та структура світогляду.
7. Співвідношення філософії та світогляду.
8. Місце і роль філософії в житті суспільства і людини.
9. Світовий філософський процес та проблеми його періодизації.
10. Культурно-історичні передумови та причини виникнення філософії.
11. Історичні типи та традиції філософствування.
12. Характерні риси філософії Стародавньої Греції.

13. Основні етапи розвитку давньогрецької філософської думки.
14. Уявлення про сутність і першоначала світу в античній натурфілософії.
15. Античний атомізм (Демокрит, Епікур).
16. Антропологічний поворот в античній філософії (софісти та Сократ).
17. Загальна характеристика філософії Платона.
18. Загальна характеристика філософії Аристотеля.
19. Філософія елліністичного періоду (епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм).
20. Особливості, періоди розвитку та основні проблеми середньовічної філософії.
21. Поняття патристики. Філософія Августина Аврелія.
22. Поняття схоластики. Філософія Фоми Аквінського.
23. Проблема універсалій: номіналізм та реалізм.
24. Гуманізм і новий ідеал людини епохи Відродження.
25. Натурфілософія епохи Відродження.
26. Проблема методу як ключова проблема новоєвропейської філософії.
27. Традиція емпіризму в новоєвропейській філософії (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк).
28. Традиція раціоналізму в новоєвропейській філософії (Р.Декарт, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц).
29. Проблема субстанції в філософії Нового часу.
30. Філософія Ф.Бекона.
31. Філософія Р.Декарта.
32. Вчення про монади Г.Ляйбніця.
33. Еволюція сенсуалізму: від Локка до Юма.
34. Проблема людини в філософії епохи Просвітництва.
35. Французьке просвітництво: смисл теорії природного права та суспільного договору.
36. Класична німецька філософія: основні ідеї та персоналії.
37. Теорія пізнання та етика І.Канта.
38. Основні ідеї філософії Г.Фіхте.
39. Основні ідеї філософської системи Ф.Шеллінга.
40. Система абсолютного ідеалізму і діалектичний метод Гегеля.
41. Антропологічний характер філософії Л.Фейєрбаха.
42. Особливості та основні етапи розвитку філософської думки в Україні.
43. Філософські погляди Г.С.Сковороди.
44. Сутність концепції „філософії серця” П.Юркевича.
45. Становлення некласичної філософії: раціоналізм та ірраціоналізм.
46. Основні тенденції розвитку західноєвропейської філософії середини XIX поч. XX ст.
47. Марксистська філософія: вихідні положення й історичні форми.
48. "Філософія життя" та її різновиди.
49. Загальна характеристика позитивізму.
50. Основні ідеї феноменології.
51. Екзистенціальна філософія і її різновиди.
52. Онтологія як філософська дисципліна.

53. Філософський смисл проблеми буття.
54. Концепції буття в історії філософії.
55. Співвідношення категорій "буття", " субстанція", " матерія".
56. Рух, простір і час як категоріальні визначення буття.
57. Проблема єдності і множинності світу.
58. Проблема виникнення свідомості.
59. Філософський зміст проблеми свідомості.
60. Різноманітність шляхів розуміння свідомості в історії філософії.
61. Взаємозв'язок свідомості, самосвідомості, мови.
62. Мова як предмет філософського осмислення.
63. Суспільна та індивідуальна свідомість.
64. Свідоме і несвідоме. Розуміння несвідомого в концепціях Фрейда та Юнга.
65. Філософська антропологія як розділ філософського знання.
66. Соціальні виміри людини: індивід, особа, особистість.
67. Формування й історичний розвиток проблематики філософії людини.
68. Основні концепції походження людини.
69. Основні філософські концепції сутності людини.
70. Проблема свободи.
71. Проблема сенсу життя, смерті і безсмертя людини.
72. Поняття культури. Історичні моделі культури.
73. Уявлення про цивілізацію. Типи цивілізацій.
74. Криза культури і особливості сучасної цивілізації.
75. Суспільство як система, що розвивається.
76. Суспільний прогрес, його історичні типи та проблеми критеріїв.
77. Соціальна філософія в системі філософського знання.
78. Єдність і багатоманітність історичного процесу.
79. Уявлення про знання і пізнання.
80. Теорія пізнання, її предмет і метод.
81. Об'єкт, суб'єкт і предмет пізнання.
82. Форми чуттєвого й раціонального пізнання.
83. Концепції істини в філософії та проблема її критеріїв.
84. Поняття про науку. Проблема виникнення науки.
85. Наука як соціокультурний і цивілізаційний феномен.
86. Періодизація науки. Поняття класичної, некласичної та постнекласичної науки.
87. Теоретичний та емпіричний рівні пізнання.
88. Проблема, гіпотеза, теорія як основні форми наукового пізнання.
89. Поняття методології і методу пізнання. Класифікація пізнавальних методів.
90. Світоглядно-етичні проблеми сучасної науки.